

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

0-72 AY CİNSEL VE AHLAK GELİŞİM

Ankara, 2015

- Bu modül, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul / Kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. 0-72 AY ÇOCUKLARININ CİNSEL GELİŞİMİ	3
1.1. Tanımı	3
1.2. Cinsel Eğitimin Önemi.....	3
1.3. Cinsel Gelişim İle İlgili Kavramlar.....	4
1.4. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişim Dönemleri ve Özellikleri	7
1.4.1. Oral Dönem (0-1 yaş)	8
1.4.2. Anal Dönem (1-3 yaş)	8
1.4.3. Fallik Dönem (4-6 yaş).....	9
1.5. Cinsel Gelişimin Diğer Gelişim Alanlarıyla İlişkisi	11
1.6. Cinsel Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	11
1.7. Cinsel Eğitim	12
1.8. Ahlak Gelişimi ve Ahlak Gelişimi İle İlgili Temel Kavramlar.....	15
1.9. Ahlak Gelişimini Etkileyen Faktörler	15
1.10. Ahlak Gelişim Dönemleri	16
1.10.1. Piaget’ e Göre Ahlak Gelişimi Dönemleri.....	16
1.10.2. Kohlberg’e Göre Ahlak Gelişimi.....	16
UYGULAMA FAALİYETİ	19
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	20
ÖĞRENME FAALİYETİ-2.....	21
2. 0-72 AY ÇOCUKLARININ CİNSEL GELİŞİMİNİ DESTEKLEYİCİ MATERYALLER VE ETKİNLİKLER	21
2.1. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişimini Destekleyici Materyaller	21
2.2. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişimini Destekleyici Etkinlikler ve Özellikleri.....	22
2.3. Cinsel Gelişime Uygun Etkinlik Hazırlarken Dikkat Edilecek Noktalar	22
2.4. Cinsel Gelişime Uygun Etkinlikler.....	22
2.5. Ahlak Gelişimini Destekleyen Materyaller.....	25
2.6. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinlikler ve Özellikleri	25
2.7. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinliklerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Noktalar.....	25
2.8. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinlikler	26
2.9. Ahlak Gelişimine Yönelik Soru Cevap Çalışmaları	26
UYGULAMA FAALİYETİ	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	31
CEVAP ANAHTARLARI	32
KAYNAKÇA	33

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişim ve Eğitimi
DAL	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	0-72 Ay Cinsel ve Ahlak Gelişim
MODÜLÜN SÜRESİ	40/32
MODÜLÜN AMACI	Öğrenciye 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özellikleri ve bu gelişim alanlarına yönelik etkinlik hazırlamaları ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmaktır.
MODÜLÜN ÖĞRENME KAZANIMLARI	<ol style="list-style-type: none"> 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özelliklerini açıklayabileceksiniz. 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişimlerine yönelik etkinlikler hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	<p>Ortam: Okul, Erken Çocukluk Eğitim Kurumları, Özel Eğitim Kurumları, Rehberlik Araştırma Merkezleri, Özel kurumlarda, kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan eğitim odaları, yaşadığı çevre</p> <p>Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, duyuru panosu, uyarıcı resimler, bebekler, konuya yönelik bilgi CD, tahta, kalem</p>
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	<p>Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz.</p> <p>Modül sonunda kazandığınız bilgi ve becerileri belirlemek amacıyla öğretmeniniz tarafından hazırlanacak ölçme aracıyla değerlendirileceksiniz.</p>

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Toplum olarak sağlıklı nesiller yetiştirmek; bedensel, ruhsal, zihinsel, sosyal ve cinsel yönden kendisi ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmekle mümkündür.

Geçmişten günümüze, cinselliği konuşmak kolay olmamıştır ancak günümüzde çok fazla uyarının olduğu, hızla gelişen dünyada cinsel eğitim, daha da önemli bir gereksinim hâline gelmiştir. Çocuğun şekillendiği yıllarda, anne babanın verdiği mesajlar çok önemlidir ve uzun süreli etkiye sahiptir. Bu sebeplerle çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişim açık, tutarlı, olumlu olmalı ve en önemlisi de mümkün olduğunca cinsel eğitime erken yaşta başlanmalıdır. Çocuğa cinsellik hakkında her şeyin değil, önemli temel gerçeklerin aktarılmasıdır.

Bu modülden edineceğiniz bilgi ve beceriler; cinsel eğitim ve bu eğitimin önemi, cinsel gelişim ile ilgili temel kavramları, 0-72 ay çocuklarının cinsel gelişim dönemlerini, 0-72 ay çocuklarının cinsel gelişim özelliklerini, 0-72 ay çocuklarının cinsel gelişimini etkileyen faktörlerini, ahlak gelişimini ve bunun temel kavramlarını, 0-72 ay çocuklarının ahlak gelişimini etkileyen faktörleri, 0-72 ay çocuklarının ahlak gelişim dönemleri ile ilgili bilgi edinecek ve öğrendiğiniz bu bilgileri 0-72 ay çocuklarının cinsel gelişim ve ahlaki gelişim dönemleri ile ilgili sunum, afiş, drama çalışmaları hazırlamada kullanabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

ÖĞRENME KAZANIMI

- 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özelliklerini açıklayabileceksiniz.
- 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişimlerine yönelik etkinlikler hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim dönemlerini araştırınız.
- 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişimi etkileyen faktörleri çeşitli kaynaklardan araştırınız.
- 0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişimini etkileyen faktörleri araştırınız.

1. 0-72 AY ÇOCUKLARININ CİNSEL GELİŞİMİ

1.1. Tanımı

Cinsel eğitim; bireyin bedensel kız ve erkek rollerini kabul etmesine, kendi cinsinin özellikleri ve karşı cinsin özellikleri ile bir bütün içinde yaşamasına yardımcı olmak amacıyla verilen bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmalarıdır. İnsanların toplumsal rollerinin incelenmesi yoluyla karşılıklı sevgi ve güven içinde sorumluluk bilinci geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Cinsel gelişim, bireyin cinsel kimliğinin farkına varması, cinsiyet anlamında fiziksel büyümesi, bu büyümeye karşı sağlıklı tutum takınması, cinsel sorunlarını yenebilmesi ve olumsuz cinsel dürtülerini denetim altına alabilmesinde bilgili ve becerikli olmasıdır.

1.2. Cinsel Eğitimin Önemi

Cinsel eğitim ailede başlar okulda devam eder. Aileler çocuklarını her anlamda sağlıklı yetiştirmek ister. Her ailenin bu konuda bilgili ve bilinçli olması beklenemez. Önemli olan öğrenmeye ve bilgiye açık olmalarıdır.

Anne ve babalar çocuklarıyla cinsellik konularını konuşmaktan çekinirler oysa cinsel eğitim anne baba tarafından verilirse çocukların daha sağlıklı ve doğru bilgi edinmesi sağlanır. Demokratik aile ortamında yetişen çocukların, cinsel gelişim sürecinde sorun yaşama olasılıkları azdır. Merak ettiklerini rahatlıkla sorabilir ve uygun cevaplar alabilirler.

Çocuk üç yaşına geldiğinde kız erkek ayrımlarını fark etmeye ve cinsellikle ilgili sorular sormaya başlar. Ebeveyn paniğe kapılmadan çocuğun sorduğu sorulara çocuğun anlayabileceği şekilde kısaca cevap vermelidir.

Resim 1.1: Erken çocuklukta karşı cinsin bedeni merak konusudur.

Cinsel eğitimin bireysel ve toplumsal pek çok yararı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Cinsel eğitim sayesinde çocuk kendi bedenini, cinsiyetini ve karşı cinsin özelliklerini öğrenir. Bu durum çocuğun ileriki yaşantısında kendi cinsiyetindekiler ve karşı cinsten kişilerle sağlıklı, düzeyli ilişkiler kurmasına yardımcı olur.
- Çocuğun kendi bedenini ve kendi cinsiyetinin özelliklerini tanıması kendine güvenini artırır.
- Yaşına uygun cinsel eğitilmeyen çocuk, sonraki yaşamında karşı cinsle dengeli ve sağlıklı ilişkiler kurar.
- Cinsellik konusunda doğru bilgilere sahip olan kişi bu konuda duyduğu yanlış bilgileri kolaylıkla reddeder.
- Cinsel konularda doğru bilgilere sahip kişiler toplumda karşılaşılabilecek cinsel istismarlara karşı kendilerini koruyabilirler.
- Sağlıklı cinsel kimlik kazanmada verilen cinsel eğitimin önemi büyüktür.

1.3.Cinsel Gelişim İle İlgili Kavramlar

Cinsel gelişimle ilgili kavramlar arasında biyolojikcinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsellik, cinsel eğitim, cinselolgunluk, libido ve cinsel kimlik bulunur.

Cinsiyet: Kişinin biyolojik kimliğini ifade eder. Kısaca "erkek" veya "dişi" olmayı belirtir. Genler tarafından belirlenir.

Toplumsal cinsiyet (Gender): Doğuştan getirilen biyolojik özelliklerle bağlantılı olarak toplum tarafından kişilere yüklenen roller,davranışlar,beklentiler olarak ifade edilir.

Cinsellik: Doğum öncesi başlayıp ömür boyu devam eden insanların değerleri, inanışları, duyguları, kişilikleri, sevdikleri ve sevmedikleri şeyler, tutumları, davranışları, fiziksel görünümleri ve içinde yaşadıkları toplumlara göre şekillenen bir kavramdır. Yalnızca cinsel organları değil, tüm bedeni ve aklı içerir.

Resim 1.2: Cinsiyet genler tarafından belirlenir.

Cinsel eğitim:Çocukların ve ergenin bedensel, duygusal, sosyal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini takip etmek, kız ve erkek rollerini kabul etmesine, kendi cinsinin özellikleri ve karşı cinsin özellikleri ile bir bütün içinde yaşamasına yardımcı olmak amacıyla verilen bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarıdır.

Cinsel olgunluk:İnsanın üreme sisteminin ve organlarının sağlıklı döl üretebilecek düzeye ulaşabilmesidir.

Cinsel kimlik: Kişinin erkek ya da kadın olarak biyolojik varlığının farkına varması ve kabul etmesidir. İki veya üç yaşlarında hemen herkesin "Ben erkeğim." veya "Ben kızım." diye katı bir fikri vardır. Cinsel kimlik davranışın erkeksi veya kadınsı psikolojik yönlerini yansıtır.

Resim 1.3: Cinsel kimliğin oluşmasında aile çok önemlidir.

Libido: Doğuştan gelen ve biyolojik olarak belirlenen cinsel zevk dürtüsü ve enerjisidir. Bu enerji yaşam boyu bireyin önemli davranışlarını yönlendirir. Erkek çocuk, babası ile kendisi arasında benzerlik görür ve kendisini babasıyla özdeşleştirir. Özdeşleşme, çocuğun çok sevdiği ve hayranlık duyduğu bir yetişkin figürüne kendini benzetmesi sürecidir.

Çocuk 3-4 yaşında kişiliğini fark etmeye başlar. Meslekleri, kız ve erkek çocukları arasında ki farkı, çocukla yetişkin arasındaki ayrılıkları algılar. 3 yaşındaki bir çocuk hangi tür eşyaların hangi cinsiyet grubuna ait olduğunu bilir. Çocuk cinsiyet rolünü benimseyebilmek için önce kendi kimliğinin farkına varır. Erkek çocuğu diğer erkeklere benzeyen kendi fiziksel ve davranışsal yönlerini, kız çocuğu da diğer kızlara ve kadınlara benzeyen kendi fiziksel ve davranışsal yönleri algılar. Kız çocukları anneleri, erkek çocukları da babaları gibi davranmaya başlarlar.

Çocuk gerçekte anne ve babasıyla özdeşim kurmayabilir. Toplumda babasız pek çok çocuğun erkek rolünü, annesiz kız çocuğunun da kadın rolünü benimsediği gözlenmektedir.

Babanın yokluğu, evden uzakta çalışması ya da çocuklarından uzak kaldığı durumlarda, erkek çocuk cinsel kimliğini geliştirmede bocalayabilir. Yalnız ablaların, teyzelerin başka bir deyişle kadın modelinin çok olduğu bir ev ortamı kız çocuğu için uygun bir ortamdır.

Ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarından beklentileri şunlardır:

- Erkek çocuğun güçlü, dayanıklı, cesaretli, tuttuğunu koparan ve girişken olması istenir. Kız çocuğun uslu, kibar, sevecen gibi nitelikler kazanmasına önem verilir. Kızın atılgan, girişken, başına buyruk olması aranan özellikler değildir. Erkek çocuğun ise pısrık, çekingen, korkak olması istenmez.

- Erken çocukluk dönemindeki bir erkek çocuğunun odasında arabalar, spor malzemeleri, silahlar, makineler varken kız çocuklarının odasında daha çok bebek ve evle ilgili oyuncaklar bulunmaktadır. Çocukların kendi cinsiyetlerine ait oyuncaklarla oynamamaları aileleri ve toplum tarafından hoş karşılanmaz.

Cinsel kimlik gelişiminde çocuk çevresindeki ağabey, abla, teyze, amca gibi kişilerden de etkilenmektedir.

Resim 1.4: Cinsel kimlik gelişiminde çocuk çevresindeki akrabalarından etkilenir.

1.4. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişim Dönemleri ve Özellikleri

Sigmund Freud(Sigmond Froyt), çocuk cinselliğinin ilk belirtilerinin beslenme ya da idrar kesesi ve bağırsak denetiminin kazanılması gibi aslında cinsel nitelikli olmayan bedensel işlevlerden kaynaklandığı görüşünü ortaya koymuştur. Bu görüşe göre çocukta psikolojik ve cinsel gelişim, her biri bir önceki dönemlerde kazanılan davranışları da kapsayan beş dönemde tamamlanır.**Freud'un cinsel (psikoseksüel) gelişim dönemleri şu şekilde sıralanabilir;**

- Oral dönem (0-1 yaş),
- Anal dönem (1-3 yaş),
- Fallik dönem (4-6 yaş),
- Gizil (latent) dönem (7-11 yaş),
- Genital dönem (12-18 yaş) **olmak üzere beş döneme şeklindedir.**

NOT: Bu modülde; Oral (0-1 yaş), Anal (1-3 yaş), Fallik (4-6 yaş) dönemler işlenecektir.

Gizil (latent) (7-11 yaş), Genital dönem (12-18 yaş) yaş aralığı uygun olmadığı için işlenmeyecektir.

1.4.1. Oral Dönem (0-1 yaş)

Freud'a göre libido enerjisi 0-1 yaş arasında ağız bölgesinde başlar. Bu dönemde nesnelere ağza götürmek ya da emmek bebeğe haz verir. Bebek zamanın çoğunu emerek, ısırarak, çiğneyerek, ses oyunları yaparak geçirir. Yani haz bölgesi ağızdır. Bebeğin bu dönemde sarılma, dokunma, okşanma, beslenmeye, altının temizlenmesine yönelik gereksinimleri zamanında karşılanmalıdır. Temel güven duygusu bu dönemde oluşur.

Resim 1.5: Oral dönemde başlıca haz kaynağı ağızdır.

1.4.2. Anal Dönem (1-3 yaş)

Bu dönemde libido anal bölgededir. Çocuk için idrarını, gaitasını tutabilmesi ve bırakabilmesi, bunun sonucu olarak tuvalet eğitimi çok önemlidir. Çocuk dışkıyı bedeninin bir parçası gibi görür. Onun için dışkı veriyorsa uysallığını, reddediyorsa inatçılığını kanıtlamaya yarayan bir armağandır. Dışkı çocuk için ödül veya cezalandırma aracı olabilir.

Anal dönemde çocuğa sıkı, katı, cezalandırıcı tuvalet eğitimi vermek; özerklik tanımayan bağımlılık, bebek kalmayı destekleyen aşırı koruyucu ve denetleyici tutum, aşırı düzenlilik ve titizliğe; ayıp günah kavramlarının fazla aşılmasıyla saplanmaya neden olur. Anal dönemde saplanmış kişilerde, aşırı düzenlilik, katı görüşlülük, inatçılık, dik kafalılık, cimrilik, kararsızlık, tuvalet işlemleriyle aşırı uğraşma gibi kişilik özellikleri görülür.

Anal dönemde-anne ve çocuk arasında uyumlu ilişkiler sürdürülebildiği durumlarda-özerk bir insan olarak özgürce seçim yapabilme, bağımsızlığını sürdürme, suçluluk duymaksızın girişimde bulunma, olaylar karşısında kararsızlığa kapılmadan eyleme geçme ve bu eylemlerin sonuçlarını olduğu gibi kabullenebilme, dik kafalı olmadan ya da aşırı ödün vermeden diğer insanlarla işbirliği yapabilme yetenekleri kazanır.

Çocuk bu dönemde kız erkek ayrımının farkında değildir. Cinsel organıyla oynama, gösterme gibi davranışları uygunsuz davranış olarak görmez.

Resim 1.6: Anal dönemde tuvalet eğitimi

1.4.3. Fallik Dönem (4-6 yaş)

Bu dönemde libido enerjisi genital bölgededir. Kız çocukların babaya, erkek çocukların ise anneye hayranlık duydukları dönemdir. Kız çocuklarında bu hayranlığa bağlı olarak yaşanan duruma elektra kompleksi, erkek çocuklarında ise oedipus kompleksi adı verilir. Erkek çocuk annesiyle evlenmek ister, babasını kendisine rakip ve engel olarak görür ve onu kıskanır. Kız çocuk ise babaya hayranlık duyar, babasını ideal eş olarak görür ileride onunla evlenmeyi hayal eder. Annesini kendisine rakip olarak görür, kıskançlık duyar, babayı anneden uzaklaştırmaya çalışır.

Bu dönemi sağlıklı geçirememenin sonuçları:

1. Kız ya da erkeğin yetişkin yaşamda ana babadan kopamaması, bir eş seçemeyişi,
2. Ana babadan ayrılma gereksinimi ve girişimleri olunca aşırı suçluluk duygularının belirmesi,
3. Aşırı çekingenlik, girişken olamama ve suçluluk hissetme eğilimleri,
5. Cinsel ilişkiden korkma, kaçınma, cinsel güçsüzlük korkuları, cinsel soğukluk,
6. Bedene zarar geleceği korkusu,
7. Karşı cinse aşırı eleştirici ve olumsuz tutumlar, aşırı imrenme,
8. Cinsel kimlikte güvensizlik, cinsel kimlik sapmaları görülebilir.

Bu dönemde karşılaştığı iki önemli sorun iğdişlik (kastrasyon) korkusu, oedipus ve elektra kompleksidir.

1.4.3.1.İğdişlik (Kastrasyon) Korkusu

Fallik dönemde erkek çocuk için penis çocuğun bütün benliği ve varlığı ile eşdeğer bir anlam ve önem kazanır. Toplumsal tutumların da desteği ile erkek çocuğu kız çocuktan ayıran bu değerli (üstün) organla ilgili çocuk zihninde bir takım korkular gelişir.

Erkek çocuk, kız çocukta penis olmadığını farkedince bunun kendisinde de yok edileceği kaygısını yaşar. Ayrıca ailede ve toplumda çocuğun yaramazlıklarına, penisi ile oynamasına, gece işemelerine karşı bir ceza olarak penisin sıklıkla kesileceği söylenir. Bu korku iğdişlik korkusu olarak bilinir. Bu korkunun varlığı yalnızca penisine zarar gelecek biçimde görülmez. Birçok değişik ve gizli biçimlerde ortaya çıkabilir. Örneğin doğrudan doğruya bir yadsıma ile kız çocukta penisin olmadığını kabul etmemek görülebilir. Erkek çocuğun sık sık penisine bakması, göstermesi ve bu konuda konuşması, penisinin sağlam olduğuyla ilgili kendisine bir çeşit güvence verme belirtileridir. Çocuk penisle ilgili korkuyu, bedeninin bir başka parçasına aktararak herhangi bir çizik, yara ve ameliyat üzerine büyük endişeler gösterebilir. Penisten yoksun olan kız ve kadınları aşağıya görerek onlardan uzak durabilir.

Resim 1.7: İğdişlik (Kastrasyon)

1.4.3.2.Oedipus –Elektra Kompleksi

Erkek çocuğun babayı kız çocuğun ise anneyi kıskanması konusu Sigmund Freud'un Oedipus ve Elektra Kompleksi Kuramları'nda yer alır. Psikanalist olan Freud, Oedipus Kompleksi'ni erkek çocuğun annesine olan aşkından ötürü babasını kendisine bir rakip görmesi olarak açıklar. Çocuk babasını kıskanır.

Elektra Kompleksi ise kız çocuğun babasına olan aşkıdan ötürü annesini kendisine rakip görmesidir ve bu nedenle de annesini kıskanır. Elektra Kompleksi'ne göre kız çocuğu babaya hayrandır ve bu aşkı sebebiyle annesinin babasıyla olan ilişkisini yani annesini kıskanır. Bu iki duruma göre de çocuk karşı cins ebeveynine bir hayranlık ve aşk hissettiğinden hemcinsi olan anne ya da babasına karşı kıskançlık duyar.

Bu dönem 4 ile 6 yaş arasında yaşanır. Çocuğun kişilik yapısına, gelişimine, anne baba ile olan ilişkisine göre farklılık gösterir. Çocuğunuz kız ise bu dönemde davranışlarında değişimler gösterir. Anneden uzaklaşırken babaya yakınlaşır. Babaya kur yapmaya başlar. Annesine çok çirkin olduğunu söyleyebilir.

Erkek çocuklar ise babalarını bir tehdit ve rakip olarak görmeye başlayabilirler. Anneye aşırı düşkünlük gösterebilirler. Anne babanın hoşgörüsü ile bu dönemi sağlıklı bir biçimde atlatabilmek için çocuğa sevgi göstermek gerekir.

1.5.Cinsel Gelişimin Diğer Gelişim Alanlarıyla İlişkisi

Cinsellik yaşamımızın ve kişiliğimizin çok önemli bir parçasıdır. Tüm bireylerin cinsel konularda bilgilendirilmeye ihtiyaçları vardır. Yaşları, toplum içindeki konumları, ahlaki değerleri ve bireysel özellikleri değişse de cinselliği yaşama hakları bulunur. Bu hakkın yaşanmaması cinsel gelişim ile diğer gelişim alanlarını etkiler.

Cinsel gelişim bireyin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Cinsel gelişimini sağlıklı yürütemeyen bireyin davranışlarında da birtakım bozukluklar görülür. Sağlıklı cinsel gelişim kişinin mutluluğunun ve başarısının temel nedenidir. Yaşamı boyunca bireyin karşılaştığı cinsel engellemeler ve sorunlar çevreye uyumunda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Kısaca cinsel gelişimde yaşanan sorunlar, sosyal ve duygusal gelişimde dolayısıyla kişilik gelişiminde de sorunlar yaşanabilir.

1.6. Cinsel Gelişimi Etkileyen Faktörler

Çocukta cinsel rollerin öğrenilmesi 3 yaşında başlar. Cinsel rollerin öğrenilmesinde ve cinsel gelişimde biyolojik, sosyal, kültürel faktörlerin ve özdeşimin önemli rolü vardır.

- **Biyolojik Faktörler**

- Kalıtım
- Hormonlar

- **Sosyal Faktörler**

- Anne baba tutumları
- Toplum tutumları

- **Kültürel Faktörler**

Farklı kültürlerde cinsel rollerle ilgili farklı inanışlar vardır. Bazı gruplarda kadın erkek birbirinden çok farklıyken bazılarında daha benzer özellikler taşır.

- **Özdeşim (Model alma)**

Bireyin başka bir bireye ait karakteristik özelliklerini sanki kendi özellikleri gibi düşünme ve davranma şeklidir. Çocuklar daha çok kendi cinsiyetinden olan kişilerle özdeşim kurarlar. Model alınan kişi her zaman aile bireylerinden biri olmayabilir. Ağabey, abla, komşu abla, öğretmen, film kahramanının model alınması mümkündür.

Resim 1.8: Abartıya kaçıldığı takdirde tehlikeli sonuçlara neden olabilen çizgi film karakterleriyle özdeşim kurma

1.7. Cinsel Eğitim

Çocuklar doğru bilgi ile sağlıklı cinsel eğitim alırlar. Bu nedenle gerek aile içinde gerekse okulda cinsel eğitim konusunda bazı noktalara dikkat edilmesi gerekir.

Eğitime başlama zamanı: Cinsellikle ve cinsel gelişimle ilgili bilgilendirme için belirlenmiş kesin bir yaş ya da dönem yoktur. Bu nedenle bu konularda verilen bilginin çocuğun gelişim ve olgunluk düzeyine uygun olması gerekir.

Eğitim verecek kişi: Çocuklara ya da gençlere cinsel konulardaki bilgileri her gün onlarla yakın temasta bulunan duygusal bağları kuvvetli olan öncelikle anne babanın vermesi daha sonra çocuğun yakın hissettiği kişinin vermesi uygundur. Çocuğa cinsel eğitim verecek kişinin çocukların gelişim özellikleri ve cinsel gelişim konusunda yeterli bilgiye sahip olması gerekir. Hem anne baba hem de eğitimci, çocukların sordukları cinsel gelişim ile ilgili soruları yadırgamadan diğer sorulara verdikleri cevaplar gibi doğal bir şekilde cevaplamalıdır.

- **Ortam:** Cinsel eğitim konuları rahat, sessiz ve sakin ortamlarda konuşulmalıdır.
- **Ses tonu ve konuşma hızı:** Cinsel eğitim, doğal ses tonu ve konuşma hızı ile verilmeli, ayıplanacak ya da utanacak bir durum varmış gibi bir ortam yaratmayacak şekilde, duraksamadan verilmelidir.
- **Beden dili ve yüz ifadesi:** Cinsel eğitim verilirken çocuklar ile göz teması kurulmalı, gereksiz el ve kol hareketleri yapılmamalı, başka şeylerle ilgilenilmemeli, şaşırılmış ve rahatsız olmuş yüz ifadesi kullanılmamalıdır.
- **Sınırlılıklar:** Cinsel eğitimde önemli noktalardan biri de çocukta kendi vücudunun özel olduğu bilincinin oluşturulmasıdır. Kendi dışında hiçbir kişinin onun vücuduna o istemeden dokunmaması gerektiği konusunda farkındalık yaratılmalıdır. Her insanın “özel hayatı” olduğu ve “HAYIR.” kelimesine mutlaka saygı gösterilmesi gerektiği konusunda bilinç oluşturulmalıdır.

- **Fırsat yaratma:** Bazı çocuklar gelişim açısından uygun olsa bile cinsel gelişim konusunda soru sormayabilirler. Böyle durumlarda çocukların gelişim özellikleri doğrultusunda soru sormaları teşvik edilmelidir.

Bunların yanında erken çocukluk döneminde 3-6 yaş arasında mastürbasyon eğilimi görülebilir. Mastürbasyonun nedenlerinin ve bu konuda yapılması gerekenlerin bilinmesi önemlidir. Libidonun bu yaş grubu çocuklarda cinsel organda bulunması nedeniyle çocuğadar ve önden cepli pantolonlar giydirmek, cinsel organlarda ya da bacak aralarında olan kaşıntılı hastalıklar, erkek çocuklarında sünnet derisiyle ilgili sorunlar, bisiklete ya da ata binme,alt değiştirme ya da sevmeye sırasında oluşan yoğun sürtünmenin yarattığı haz sonucunda mastürbasyon görülebilir. Ayrıca ilgisizlik erken çocukluk döneminde ebeveyn kaybı gibi durumlarda da mastürbasyon görülebilmektedir. Mastürbasyonun önlenmesinde şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Öncelikle mastürbasyonun onaylanmayan bir davranış olduğu düşüncesini çocuğa belli edilmemelidir.
- Çocuk kendini değerli, mutlu hissedebileceği sosyal faaliyetlere yönlendirilmelidir.
- Çocuğa her yaşta ihtiyaç duyduğu cinsel konular hakkında bilgi verilmeli, soruları yanıtlanmalı ve cinselliğe karşı olumlu tutum geliştirmesi sağlanmalıdır.
- Çocuk fiziksel olarak aktif olmaya yönlendirilmelidir.
- Çocuk uyku saati gelmeden yatağa yatırılmamalı, uyandığında ise hemen yataktan kaldırılmalıdır.
- Çocuğu rahatsız eden, sıkı dar pantolonlar giydirilmemeli, özellikle mastürbasyonun görüldüğü erkek çocuklarda önden cepli pantolonlar giydirilmemelidir.
- Çocuğun gizli, karanlık ve dar yerlerde uzun süre oynamasına izin verilmemelidir.
- Çocuğa uygun tuvalet ve temizlik alışkanlıkları verilmeli, genital bölgenin temiz ve sağlıklı olmasına özen gösterilmelidir.
- Çocukta bağırsak parazitleri veya herhangi bir nedenle görülen kaşıntılı rahatsızlarda gereken tedbirler alınmalıdır.
- Mastürbasyonun görüldüğü durumlarda çocuğu, cinsel organını kaybedebileceği vb. ifadelerle azarlamak, cezalandırmak yerine çocuğun dikkatini başka bir yöne çekmek önemli yer tutar. Bu durumda çocuklara oynaması için başka bir şey vermek, kolaylıkla çocuğun dikkatini başka bir yöne çekebilir.

Çocukların cinsellikle ilgili sordukları soru ve cevap örnekleri

Soru 1: NEDEN ERKEK ÇOCUKLAR GİBİ AYAKTA ÇİŞİMİ YAPAMIYORUM?

Cevap 1: Bu sorular 3 yaşından sonra sorulabilir.

- Kız çocuk: Ben neden ayakta çişimi yapamıyorum?
- Ebeveyn: Kızlar ile erkeklerin vücutları farklıdır.
- Kız çocuk: Neden farklıdır?
- Ebeveyn: Erkeklerin pipileri vardır. Bu nedenle çişlerini oturmadan yapabilirler.
- Kız çocuk: Keşke ben de erkek olsaydım.
- Ebeveyn: Kız olmanın da erkek olmanın da farklı güzellikleri vardır.

Resim 1.9: Bedenle ilgili sorular erken çocukluk döneminde başlar

Çocukların cinsellikle ilgili sordukları soru ve cevap örnekleri

Soru 2: BEN NASIL DOĞDUM?

Cevap2:Çocuklar 4-5 yaşlarında doğum ile ilgili sorular sormaya başlar. Bu sorulara çocuğun sorduğu kadar cevap verilmelidir. 5-8 yaş grubundaki çocuk bu tarz bir soru sorduğunda öncelikle bu bilgiye nereden ulaştığı öğrenilmelidir. Belki çok yanlış bir kanaldan (İnternet’te izlediği yaşına uygun olmayan bir film, arkadaşlarıyla yaptığı yanlış bilgilerle dolu sohbet vb.) öğrendikleriyle soru soruyor olabilir. Ona doğru bilgi verildiğinde sorun çözülecektir.

- **Çocuk:**Ben nasıl doğdum? Beni leylekler mi getirdi?
- **Baba:** Ben ve annen birbirimizi çok sevdik ve senin olmanı istedik. Sen annenin karnında yavaş yavaş büyümeye başladın. Artık dünyaya gelmeye hazır olduğunda bunu annene belli ettin, daha çok tekme attın. Hastaneye gittik ve hastanede seni annenin karnından aldılar. İşte sen böyle dünyaya geldin.

Resim 1.10:Karikatür

Soru 3: NEDEN ANNEMİN MEMELERİ VAR, BABAMIN YOK?

Cevap3: Annen bir kadın, baban bir erkek. Erkeklerin memeleri vardır ama annelerinki kadar büyük değildir. Kadınların memeleri, çocuklarını bebekken emzirerek beslemeleri için daha büyüktür.

1.8. Ahlak Gelişimi ve Ahlak Gelişimi İle İlgili Temel Kavramlar

- **Birey:** Kendini başkalarından ayıran, kendisine özgü bir kimliği olan her insandır. **Toplum:** Bireylerden oluşan ve kendisine özgü bir yapısı bulunan, aralarında etkileşim ve iletişimi düzenleyen kuralları ve sosyal ilişkileri olan, ortak bir kültürü ve sürekliliği bulunan insan topluluğudur.
- **Ahlak:** Bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür.
- **Ahlaki gelişim:** Bireyin toplumun normları doğrultusunda doğru ve yanlış ilişkini kendi kişisel değerlerini oluşturabilme sürecidir.
- **Ahlaki olgunluk:** Bireyin duygu, düşünce ve yargı, tutum ve davranışlarındaki her türlü ahlak dışılığı ve sapmayı hemen hissedebilmesini sağlayan mükemmellik düzeyidir.

Ahlak evrenseldir ve genel anlamda kabul görme, yeterlilik, kendine saygı ve inanmayı içerir. Toplumu oluşturan bireylerin ait oldukları toplumun kurallarını benimsemesi ve bunlara uyması gerekmektedir. Bireye ait temel ahlaki değerler, bireyin toplum içindeki etkileşimleri sonucu oluşmaktadır.

Çocuklarda doğuştan mülkiyet kavramı yoktur. Çevresinde gördüğü hoşuna giden, gereksinim duyduğu eşyayı kendine mal ederek kullanmaya başlar. Örneğin 2 yaş çocuğunda sahiplik kavramı yoktur. Her şey onundur, başkasına ait olamaz. Çocuk giderek kendinin olanla olmayanı ayırt etmeye başlar ama bencil tutumu uzun süre değişmez. Örneğin, komşu gezmesine gittiğinde sorulmadan alınmayacağını bildiği halde cebinde kendisinin olmayan birtakım oyuncaklarla geri döner.

Küçük yaşlarda çocuklar tarafından başkalarına ait olan bir şeyi izinsiz alma davranışına sık rastlanırsak bu davranışı “çalmak” olarak adlandırmamak gerekir çünkü çocukta mülkiyet duygusu 8 yaşında gelişir.

1.9. Ahlak Gelişimini Etkileyen Faktörler

- Kişilik (Karakter, huy, mizaç)
- Zekâ Gelişimi
- Sosyal Gelişim
- Hastalıklar
- Ailenin değer yargıları
- Toplumun değer yargıları

1.10. Ahlak Gelişim Dönemleri

1.10.1. Piaget' e Göre Ahlak Gelişimi Dönemleri

Piaget'e göre ahlak gelişimi, bilişsel gelişime paralellik göstererek ilerler. Bilişsel gelişimietkileyen faktörlerin ahlak gelişimini de etkilediğini savunur. Piaget ahlak gelişimini; **ahlak öncesievre,dışa bağımlı ahlak, ahlaki özerklik** olarak üç dönemde incelemiştir. Erken çocukluk dönemi, Piaget'e göre ahlak gelişim evrelerinden ahlak öncesi evreyi veditişa bağımlı ahlak evresinin ilk yılını kapsamaktadır. Bu nedenle bu modülde sadece bu ikievreye yer verilmiştir.

➤ **Ahlak Öncesi Evre(0-5 yaş)**

Piaget 5 yaşına kadar çocukların çevresinde gördüğü olayları aynen taklit ettiğini söyler. Yani çevrelerinde gördükleri olayların ne oldukları, ne anlama geldikleri hakkında fikri yoktur. Yetişkinlerin otoritesine körü körüne bağlıdırlar. Bu dönem Piaget'in bilişsel kuramında duyuşsal motor ve işlem öncesi döneme denk gelmektedir. Çocukta empati duygusu yoktur. Çocukta bu dönemde hâkim olan **benmerkezci** yapı bunu engellemektedir.

➤ **Dışa Bağımlı Ahlak (Ahlaki Gerçekçilik) Evresi (6-10 yaş)**

6-10 yaş arasındaki çocuklar artık çevrelerindeki olayların anlamlarını kısmen de olsa anlamaya başlarlar. Kurallara mutlak uyum bu dönemin temel özelliğidir. Çocuklara göre kural büyük bir otorite tarafından konulmuştur ve asla sorgulanamaz. Yanlış davranış bu dönemdeki çocuklara göre otomatik olarak cezayı gerektirir. Fakat kendileri de kesin ve değişmez olarak kabul ettikleri bu kurallara uymakta zorlanırlar. Bu evrede çocuklar olayın nedenini, niyetini sorgulamaz. Onlar için nesnel olan sonuç önemlidir.

1.10.2. Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi

Kohlberg ahlaksal düşüncesinin gelişmesini gösteren üç düzey ve altı aşamadan oluşan bir tablo oluşturmuştur. Bu tabloya göre birey, çocukluktaki somut ve yüzeysel ahlak anlayışından en somuten derin ahlak anlayışına doğru ergenlik ve yetişkinlik evreleri yaşar.

Kohlberg'e göre bu gelişim aşamaları evrenseldir. Her aşama kendinden bir önceki aşamagerçekleştikten sonra kendini gösterir. Fakat her bireyde ahlaksal gelişim aşamalarının tümünün gerçekleşmesi beklenemez. Her birey, sosyal ve kültürel çevresine bağımlı olarak kendi koşulları içerisinde ahlak gelişimini sürdürür. Bu nedenle bireyler arasında aşama farklılıkları gözlenebilir. Ayrıca her birey altıncı aşamaya kadar çıkamayabilir. Kohlberg'in kendi araştırmalarında yetişkin bireylerinçoğu dördüncü aşamadır.

Kohlberg'e göre ahlak gelişim düzeyleri

a. Gelenek Öncesi Düzey

Birinci Evre: Ceza ve İtaat Eğilimi

İkinci Evre: Bireysellik, Karşılıklı Çıkara Dayanan Alışveriş

b. Geleneksel Düzey

Üçüncü Evre: Kişiler Arası Uyum Eğilimi

Dördüncü Evre: Kanun ve Düzen Eğilimi

c. Gelenek Sonrası Düzey

Beşinci Evre: Sosyal Sözleşme Eğilimi

Altıncı Evre: Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi

a. Gelenek Öncesi Düzey

Bu düzeyin temel özelliği körü körüne bağlılık, karşılıklı sorunlarda bireysel çıkarlara dayalıdır. "Kuvvetli olan kazanır." düşüncesi temel felsefesidir. Bu düzeyde kişi iyi kötü, doğru yanlış gibi kültürel kural ve değerlere açıktırancak bunları, ceza ödül gibi fiziksel sonuçlarına göre ya da bu kuralları ortaya koyan kimselerin fizik gücüne göre değerlendirir. Bu düzey 9 yaşın altındaki çocukların bulunduğu düzeydir. Bu nedenle modülde sadece Gelenek Öncesi Düzey hakkında bilgi verilmiştir fakat bazı ergenler ve hatta bazı yetişkinler de bu düzeyde ahlaki özellik gösterir.

- **Birinci Evre: Ceza ve İtaat Eğilimi**

Kurallara ve otoriteye körü körüne bağlılıktır. Kurallar nasıl gerektiriyorsa, otorite nasıl istiyorsa ona uymak gerekir. Uygun davranılmadığı zaman yanlış davranılmıştır ve karşılığı cezadır. Otoriteye ve kurallara boyun eğmenin temel nedenlerinden biri cezadan kaçınmaktır. Özellikle insanlara ve eşyalara maddi zarardan kaçınılır. İnsan ya da eşyaya zarar verilmişse bu zararın doğal sonucu ceza olmalıdır. Genel olarak olayın dış görünüşüne ve meydana gelen zararın büyüklüğüne bakarak karar verilir. Olayın gerisindeki neden önemli değildir. Örneğin bir çocuk annesine yardım ederken 10 adet çay bardağını düşürüp kırmıştır, kardeşi ise bir nedenden dolayı annesine kızdığı için annesinin en sevdiği vazoyu atıp kırmıştır. Bu dönemdeki çocuklara hangi çocuğun daha suçlu olduğu sorulduğunda on tane bardak kıran çocuğun daha suçlu olduğunu belirtmişlerdir.

- **İkinci Evre: Bireysellik, Karşılıklı Çıkara Dayanan Alışveriş**

Bu dönemde doğru olan şey diğer insanların ihtiyaçlarını da dikkate alan, somut ve adil alışverıştır. Bu evredeki kişi "Ne kadar alırsam o kadar veririm." şeklinde bir yargıya sahiptir. Diğer yandan kurallara kişinin ihtiyacını karşıladığı sürece uyarlar. Bu evredeki kişinin düşüncesine göre kişi kendi çıkarları ve ihtiyaçları neyi gerektiriyorsa o şekilde

---

davranması gerekir. Bu hak diğer insanlar için de geçerlidir. Diğer insanlarla ilişkilerimizde karşılıklı çıkarları gözetmemiz gerekir. Alışverişin adil olması gerekir. Biri diğerinde fazla veriyorsa ya da alıyorsa bu yanlış bir durumdur. Pragmatik alışveriş kavramı sevgi, bağlılık ve adalet kavramı yerine geçerlidir. Çocuk, ödüllendirilen davranışları yapar, cezalandırılanlardan çekinir. “Bana bir şey yap, ben de senin için bir şey yaparım.” anlayışı vardır. Örneğin; “Annem bana istediğim oyuncuğı alırsa ben de odamı toplarım.”

UYGULAMA FAALİYETİ

0-72 ay çocukların cinsel ve ahlak gelişim dönemleriyle ilgili sunum hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim dönemlerini araştırınız.	0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim dönemlerini çeşitli kaynaklardan araştırabilirsiniz.
Araştırmanız sonucunda edindiğiniz bilgileri raporlaştırınız.	Raporunuzu hazırlarken cinsel ve ahlak gelişim dönemlerini yaşlara ve özelliklerine göre sıralamalısınız.
Hazırladığınız raporu kullanarak bir sunum hazırlayınız.	Sunumunuzu Power Point sunusu ya da pano şeklinde hazırlayabilirsiniz. Sunumunuzu görsel materyallerle destekleyebilirsiniz.
Sunumunuzu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.	Sunumunuzu arkadaşlarınızın sunumlarıyla karşılaştırabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazanımlarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. ( )Çocuk, üç yaşına geldiğinde kız erkek ayrımını fark etmeye ve cinsellikle ilgili sorular sormaya başlar.
2. ( ) Toplumsal cinsiyet, doğuştan getirilen biyolojik özelliklerle bağlantılı olarak toplum tarafından kişilere yüklenen roller, davranışlar, beklentiler olarak ifade edilir.
3. ( ) Kız çocuklarının babaya hayranlık duydukları döneme Oedipus Kompleksi, erkek çocukların anneye hayranlık duydukları döneme Elektra Kompleksi adı verilir.
4. ( ) Anal dönem temel güven duygusunun oluştuğu dönemdir.
5. ( )Annenin tuvalet eğitimindeki baskıcı tutumu, çocuğun ileride sevecen ve sabırlı bir kişilik özelliği sergilemesine zemin hazırlar.
6. ( )Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür.
7. ( )Freud, ahlak gelişimini; **ahlak öncesi evre, dışa bağımlı ahlak, ahlaki özerklik** olarak üç dönemde incelemiştir.
8. ( )Ahlak öncesi evre, Piaget'in bilişsel gelişim kuramında duyuşsal motor ve işlem öncesi döneme denk gelmektedir.
9. ( )“Kuvvetli olan kazanır.” düşüncesi gelenek öncesi düzeyin temel felsefesidir.
10. ( )“Annem bana istediğim oyuncuğı alırsa ben de odamı toplarım.” anlayışı ceza ve itaat eğitimine ait bir davranış biçimidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

ÖĞRENME KAZANIMI

Öğrenme faaliyetinde kazanacağımız bilgi ve beceriler doğrultusunda 0-72 ay çocukların cinsel eğitimine uygun ortamlar hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişimine yönelik materyalleri ve etkinlikleri araştırınız.

3. 0-72 AY ÇOCUKLARININ CİNSEL GELİŞİMİNİ DESTEKLEYİCİ MATERİYALLER VE ETKİNLİKLER

2.1. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişimini Destekleyici Materyaller

Çocuklarda sağlıklı bir cinsel eğitimin başlangıcını gerçekleştirebilmek ve farklı cinsiyetlerin özelliklerini tanıyabilmelerini sağlamak için değişik materyaller kullanılabilir.

Bunlardan bazıları;

- Erkek kadın figürlerine ait yapbozlar,
- Bebekler,
- Kuklalar,
- Arabalar,
- Resimli hikâye kitapları,
- Meslekleri tanıtıcı resimli kartlar,
- Evcilik oyunu oyuncakları,
- Tamir oyuncakları,
- Oyuncak telefon,
- Eğitici CD'ler,
- Kostüm ve aksesuarlar,
- Farklı özellikte kadın ve erkek (uzun saçlı, kısa saçlı, etekli, pantolonlu kadın, uzun saçlı, kısa saçlı, bıyıklı, bıyıksız, küpeli, küpesiz erkek vb.) figürlerinin olduğu resimli kartlar, materyal kullanılabilir.

Resim 2.1: Farklı cinsel kimliklerle ilgili resimli kartlar

2.2. 0-72 Ay Çocuklarının Cinsel Gelişimini Destekleyici Etkinlikler ve Özellikleri

- Cinsel gelişimi desteklemeye yönelik etkinliklerin, çocukların yaş ve gelişim seviyelerine uygun olması çok önemlidir.
- Bu etkinlikler cinsel kimlikleri ve özelliklerini tanıtmaya yönelik olmalıdır.
- Çocukta yaşının üstünde merak uyandırmayacak nitelikte olmalıdır.
- Etkinlik, materyal kullanmaya uygun olmalıdır.
- Yanlış mesajlar içeren etkinlikler olmamalıdır.

2.3. Cinsel Gelişime Uygun Etkinlik Hazırlarken Dikkat Edilecek Noktalar

- Cinsel gelişimi desteklemeye yönelik etkinlik hazırlarken yaş ve gelişim özelliklerinin üzerinde özelliklere sahip olmamasına dikkat edilmelidir.
- Gereğinden fazla soru sormasına neden olmayacak özellikte hazırlanmalıdır.
- Etkinlikte yer alacak materyallerin çocuklara ve etkinliğe uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Kullanılacak materyallerin etkinlik için önceden hazırlanmasına özen göstermelidir.

2.4. Cinsel Gelişime Uygun Etkinlikler

Cinsel gelişim ve eğitim sürecinde en çok karşılaşılabilecek etkinliklerden biride cinsel rollerle ilgili dramatik oyunlardır. Bunlar doğallık içinde çocukların kendilerinin kurduğu oyunlardır. Evcilik ve meslek oyunları bu oyunlar arasında sayılabilir.

Ayrıca Türkçe dil etkinliklerinde cinsel kimlikleri konu alan hikâyeler, öyküler okunması, sohbetler edilmesi de erken çocukluk eğitim kurumlarında uygulanabilecek etkinliklerdendir.

Resim 2.2: Cinsel gelişimle ilgili etkinlikler

Örnek Etkinlikler

Etkinlik Adı: Hangisi Kadın Hangisi Erkek

Malzeme: Makas, kadın ve erkek resimlerinin olduğu gazete ve dergiler.

Uygulama: Çocukla birlikte gazete ve dergilerden kadın ve erkek figürleri kesilir. Daha sonra resimdekilerin özellikleri hakkında sohbet edilir. Erkek ve kadın figürlerini gruplamaları istenir.

Etkinlik Adı: Bebeklerimizi Giydirelim

Malzeme: Makas, karton, artık materyaller

Uygulama: Kartondan kadın ve erkek figürleri hazırlanıp kesilir. Daha sonra artık materyaller kullanarak bu figürlere saç, giysi hazırlanır ve yapıştırılır. Ardından kadınların ve erkeklerin özellikleri hakkında sohbet edilir.

Etkinlik Adı: Erkekler ve Kadınlar

Malzeme: Resim kâğıdı, boya kalemleri

Uygulama: Çocuklarla yakın çevrelerinde tanıdıkları erkeklerin ve kadınların adları, kimler olduğu, aile bağları, meslekleri hakkında sohbet edilir. Daha sonra bahsettiği kadın ve erkeklerden birer örnek resmini yapması istenir.

Resim 2.3: Erkek ve Kadın resim çalışması

Etkinlik Adı: Ailede Kimler Var?

Malzeme: Aile albümü

Uygulama: Çocuklardan aile albümlerini okula getirmeleri istenir. Albüm incelenirken resimdeki kadınları ve erkekleri tanıtmaları (saç şekli, ne iş yaptığı vb.) istenir. Bu çalışma her çocuğun albümü farklı günde incelenerek de yapılabilirayrıca ailede de uygulanabilir.

Resim 2.4: Aileyle albüm inceleme

Etkinlik Adı: Hangi eşya kime ait?

Malzeme: Kadın ve erkek posterleri, kadınlara ve erkeklere ait eşya, aksesuar ve giysi resimlerinin olduğu kartlar.

Uygulama: Çocuklarla birlikte kadın ve erkek figürleri incelenir. Daha sonra sırayla çocuğa kadın ve erkeklere ait nesnelerin olduğu kartlardan birini çekmesi istenir. Çektiği karttaki resmi inceleyerek kadına mı erkeğe mi ait olduğunu söyler ve resmi o figürün yanına bırakır. Etkinlik bütün çocuklar için uygulanır.

Etkinlik Adı: Kim ne yapar?

Uygulama: Sınıftaki çocuklar kız ve erkek olarak gruplara ayrılır. Kızlardan ve erkeklerden kendi cinsiyetlerine uygun işleri ve durumları hareketleriyle canlandırmaları istenir. Örneğin tamir yapma, asker gibi yürüme, tıraş olma, makyaj yapma, küpe takma, süslenme, ev süpürme, elde çamaşır yıkama vb.

2.5. Ahlak Gelişimini Destekleyen Materyaller

- Çocuk şiir kitapları
- Afiş, broşür, resimli kartlar
- Evcilik oyuncakları
- Oyuncak telefon
- Bilgisayar
- Müzik araçları
- Kuklalar
- Hikâye Kitapları
- Araba, tren, uçak, kamyon gibi oyuncaklar
- Bebekler
- Top, ip gibi materyaller

2.6. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinlikler ve Özellikleri

- Çocuğun yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır.
- Hazırlanacak olan etkinlikler ahlak gelişimini destekleyecek özellikte olmalıdır.
- Toplumsal kuralları öğretici nitelikler taşımaktadır.
- Etkinlikler oyun, drama ve Türkçe dil etkinlikleri içinde yer alabilir özellikte olmalıdır.

2.7. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinliklerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Noktalar

- Etkinliklerin çocukların yaş, gelişim düzeylerine uygun olmasına,
- Ahlak gelişiminin yanında diğer gelişim alanlarının da gelişimini destekleyici nitelikte olmasına,
- Çocukları tanımaya fırsat verecek özellikte olmasına,
- Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya, uygun olmasına,
- Çocukların isteyerek ve rahatlıkla katılabilecekleri özellikte olmasına,
- Toplum kuralları ve görgü kuralları içermesine,
- Etkinliğin materyallerle desteklenebilecek özellikte olmasına dikkat edilmelidir.

2.8. Ahlak Gelişimini Destekleyen Etkinlikler

- Çocuk gruplarında evrensel ahlak kurallarını pekiştirmek amacıyla dramatizasyon çalışmaları yapılabilir. Örneğin; tanışma, selamlaşma, yardımlaşma vb.
- Çocuklara ahlak kuralları ile ilgili kısa hikâye ve olaylar anlatılır. Hikâyenin neden sonuç ilişkisi üzerine sohbet edilir.
- Haftada bir gün evden oyuncak getirmelerine izin verilerek sınıfta bu oyuncaklarla oynamaları sağlanır. Arkadaşının oyuncağı ile oynamak isteyenlerin arkadaşlarından izin alması gerektiği, izin almadan başkasının eşyalarının alınmayacağı hakkında sohbet edilir.
- Sınıf kuralları, toplum kuralları ile ilgili sohbet edilir. Oyun, müzik ve drama gibi etkinliklerde de ahlaki değerlerle ilgili konulara yer verilmelidir.
- Sınıfta etkinlik uygulamalarında ve sonrasında çocuklar arasında görev dağılımı yapılır. Örneğin; boya çalışmasında kâğıtların ve boyaların dağıtılması ve toplanması, çalışma sonrası etkinliklerin toplanması ve panoya asılması gibi görevler çocuklara verilebilir. Herkesin kendi görevini eksiksiz ve iyi şekilde tamamlaması için çocuklar cesaretlendirilir.

Resim 2.5: Oyuncakları toplayan çocuklar

2.9. Ahlak Gelişimine Yönelik Soru Cevap Çalışmaları

- Eda Begüm'ün bebeğini çantasından izinsiz almış ve onunla oynamaya başlamış. Eda neden oyuncağı izinsiz almış olabilir? Sizce Eda ne yapmalıydı?
- Arda annesine odasını toplayacağına dair söz vermiş. Annesi odaya baktığında Arda'nın odasını toplamamış olduğunu görmüş. Sizce Arda odasını neden toplamamış olabilir? Sizce Arda ne yapmalıydı?
- Deniz eve gelen arkadaşlarını odasına almamış vebir oyuncağını paylaşmamış. Sizce Deniz, arkadaşlarını odasına neden almamış olabilir? Deniz eve gelen arkadaşlarının nasıl davranmalıydı?
- Umut oyuncağını yere atmış, oyuncağı kırılmış. Annesi oyuncağın nasıl kırıldığını sorduğunda Umut oyuncağı ağabeyinin kıldığını söylemiş. Sizce Umut oyuncağı neden yere atmış olabilir? Sizce Umut annesine ne söylemeliydi?

Örnek Etkinlikler

Etkinlik Adı: Yalancı Çoban

Uygulama: Çocuklarla “Yalancı Çoban” şarkısı söylenir. Şarkıda geçen olaylar, şarkının sonunda çobanın başına gelenlerin nedenleri tartışılır. Daha sonra öğretmen yalan söylemenin kötü bir şey olduğunu, yalan söyleyen insanlara kimsenin inanmayacağını, her zaman doğru söylemek gerektiğini vurgular.

Etkinlik Adı: Yaşlılara Yardım

Uygulama: Öğretmen, çocukları ikişerli eş yapar. Eşlerden birine yaşlı, diğerine genç rolü verilir. Öğretmenin verdiği yönergelere uygun olarak genç rolünü alan çocukların yaşlı rolündeki arkadaşlarına yardım etmeleri istenir. Örneğin; “Şimdi yaşlıları otobüse bindirelim, otobüsten inmelerine yardımcı olalım, karşıdan karşıya geçirelim, markette alışverişlerine yardımcı olalım, poşetlerini taşıyalım” gibi

Etkinlik Adı: Sıraya Giriyoruz

Materyal: Çocuk sayısı kadar hayvan resimlerinin olduğu laminasyonla kaplanmış kartlar

(Her resimden iki adet).

Uygulama: Öğretmen lamine ile kaplanmış hayvan resimlerinden birini sınıfın zeminine arka arkaya gelecek şekilde yapıştırır. Bu resimleri arkaları dönük şekilde çocuklara uzatır ve her çocuk bir kart seçer. Çocuk, kartta hangi hayvanın resmi varsa zemine yapıştırılmış o resmi bulur ve onun üzerinde durur. Bu şekilde sınıfta bir sıra oluşturulur. Gün içinde herhangi bir etkinlik için sıra olunması gerektiğinde çocuk kartını çektiği hayvan resmine seçerek sırasına geçer. Bu uygulama her gün tekrarlandığında çocuklar farklı sıra numarasına geçeceklerdir. Her gün sıra başı olan çocuk değişecektir. Sırasını bekleme, hakkını koruma, başkalarının hakkına saygı gösterme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olacaktır.

Resim 2.6: Hayvan resimlerinin olduğu kartlar

Etkinlik Adı: Market

Materyal: Evcilik oyun materyalleri, kâğıt

Uygulama: Öğretmen çocuklarla birlikte alışveriş yapmak için sınıfta market ortamı hazırlar. Rol dağılımı yapılır. Kasiyer, market elemanı ve alışveriş yapan müşteri rolleri dağıtılır. Müşteri rolündeki çocuklara kâğıtlardan hazırlanmış para verilir. Alışveriş sonrasında bu paralarla kasada ödeme yapması sağlanır. Bu etkinlik çocuklarla birlikte gerçek bir market alışverişinde de yapılabilir. Alışveriş yapma, markette sessiz olma, rafları dağıtmama, sırada bekleme, kasada ödeme yapma işi çocuklarla birlikte yapılır.

Resim 2.7: Market oyunu

UYGULAMA FAALİYETİ

0-72 Ay çocuklarının cinsel eğitiminde ve ahlak eğitiminde kullanılacak birer etkinlik hazırlayınız. Etkinliğinizi sınıf ortamında uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ 0-72 ay çocukların cinsel eğitimi ve ahlak eğitiminde kullanılacak etkinlikleri araştırınız.	➤ Araştırmanızı erken çocukluk eğitimi kurumlarından, Yerel Ağ' dan (İnternet'ten) ve kaynak kitaplardan yapabilirsiniz.
➤ 0-72 ay çocukların cinsel gelişimine uygun etkinlik hazırlayınız.	➤ Etkinliklerin, seçtiğiniz yaş grubuna ve cinsel gelişimi desteklemeye uygun olduğundan emin olunuz.
➤ 0-72 ay çocukların ahlak gelişimine uygun etkinlik hazırlayınız.	➤ Etkinliklerin seçtiğiniz yaş grubuna ve ahlak gelişimini desteklemeye uygun olduğundan emin olunuz.
➤ Hazırladığınız etkinlikler için araç gerecinizi tespit ve temin ediniz.	➤ Etkinlikleriniz de araç gereç kullanacaksa, önceden hazır hâle getiriniz.
➤ Etkinlikleri sınıfta arkadaşlarınıza uygulayınız.	➤ Sınıftaki arkadaşlarınızın hepsinin katılmasına fırsat verebilirsiniz.
➤ Uygulamayı sınıf arkadaşlarınızla değerlendiriniz.	➤ Etkinliklerinizi sınıf arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla karşılaştırabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazanımlarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. ( ) Çocuklar üç dört yaşlarında cinselliğin üreme yönünü yani doğumu merak ederler.
2. ( ) Çocuklara cinsel eğitim verilirken soyut örneklendirmeler kullanılmalıdır.
3. ( ) Cinsellik konusunda en iyi eğitim yöntemi çocuğunuza uzun bir şekilde açıklama yapmaktır.
4. ( ) Çocuk, cinsellik konusunda yeterli bilgiyi ebeveynlerinden alamadığında bu bilgileri arkadaşlarından öğrenmeye çalışacaktır.
5. ( ) Cinsel konulara yönelik ebeveyn-çocuk meseleleri genellikle çocuğun soruları ile başlar.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

6. ....çocuğun sorduğu soruların cevaplanmasından çok daha geniş bir kavram olduğu için doğumdan başlayarak ergenlik dönemine kadar, hatta yaşam boyu yapılan sürekli bir eğitim olarak kabul edilir.
7. Cinsel gelişimini sağlıklı gerçekleştirememiş ve olumlu yönde cinsel eğitim almamış bireylerde .....açıdan da pek çok sorun ortaya çıkabilir.
8. İlk aşamada..... gerek çocuklarının cinsel kimliklerinin oluşmasında gerekse cinsel eğitimlerinde rolleri büyüktür.
9. Gerek aile içinde gerekse okulda, cinsel eğitim konusunda eğitime başlama zamanı; eğitim verecek kişi, cinsel terminoloji, içerik, cinsiyet, ortam, ses tonu ve konuşma hızı, beden dili, yüz ifadesi, yönlendirme, sınırlılıklar ve..... dikkat edilmesi gereken noktalar arasındadır.
10. Cinsel eğitim konuları, ..., ...ve ..... ortamlarda tartışılmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

UYGULAMA TESTİ

0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özelliklerini anlatan kavram haritası hazırlayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri Evet, kazanamadığınız becerileri Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özelliklerini araştırdınız mı?		
2	0-72 ay çocuklarının cinsel ve ahlak gelişim özellikleri ile ilgili elde edilen bilgileri sınıflandırdınız mı?		
3	Kavram haritası hazırlamak için gerekli malzemeleri temin ettiniz mi?		
4	Kavram haritası hazırladınız mı?		
5	Hazırladığınız kavram haritasını sınıf ortamında herkesin görebileceği şekilde sergilediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İNCEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	Y
5	Y
6	D
7	Y
8	D
9	D
10	Y

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	Y
4	D
5	D
6	Y
7	D
8	D
9	Y
10	D

KAYNAKÇA

- ARAL Neriman, Gülen BARAN, Şenay BULUT, Serap ÇİMEN, **Çocuk Gelişimi 2**, Turan Ofset, İstanbul, 2000.
- ARAL Neriman, Gülen BARAN, Şenay BULUT, Serap ÇİMEN, **Çocuk Gelişimi 2**, Turan Ofset, İstanbul, 2000.
- ARTAN İsmihan, **Engelli Çocuk ve Gençlerin Cinsel Eğitimi**, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi 4(39), Milli Eğitim Yayınları, 2003.
- AYDOĞAN Yasemin, **Cinsel Gelişim, Eğitim Psikolojisi**, Kriter Yayınları (86-90), İstanbul, 2009.
- BACANLI Hasan, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayınları, 2000.
- ÇAKMAKLI Kemal, **Aileler İçin Sosyal Hizmet**, T.C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1991.
- ÇALIŞANDEMİR Fatma, Saniye BENCİK, İsmihan ARTAN, **Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış**, **Eğitim ve Bilim**, 33(150), (14-27), 2008.
- ERDOĞAN Esra, **Cinsel Gelişim, Çocuk Gelişimi**, Ya-pa Yayınları (285-304), İstanbul, 2011.
- http://www.gata.edu.tr/dahili_bilimler/çocuk_ruh/cinsel1.htm (19.05.2006/ 13.00).
- KİŞİSEL Elaine, M. Serap YILDIRIM, **Bilişsel Etkinlikler**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993
- Komisyon, **Sağlık Bilgisi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1985.
- ÖZALP Alanur, **Çocuğunuz ve Siz**, İdol Yayıncılık, İstanbul.
- SAN BAYHAN Pınar, İsmihan ARTAN, **Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, 261-291, Morpa Yayınları, İstanbul, 2011.
- TUĞRUL A. Belma, **Cinsel Gelişim Kuramları ve Cinsel Eğitim, Okul Öncesi Eğitimciler için El Kitabı**, Ya-pa Yayınları, İstanbul, 1994.
- ÜLGEN Gülten, Emel FİDAN, **Çocuk Gelişimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992.
- ÜLGEN Gülten, Emel FİDAN, **Çocuk Gelişimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992.

-
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
  - YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
  - YÖRÜKOĞLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Doğu Matbaası, Ankara, 1986.
  - YÖRÜKOĞLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Doğu Matbaası, Ankara, 1986.